

prikazati pojedine aspekte nove jezične kulture, no nije ih naveo dovoljno da bi čitatelja zaintrigirali ili barem malo uvjerali u tako veliku promjenu za koju tvrdi da se upravo događa. Štoviše, koliko u monografiji zapravo govori o jezičnim kulturama smatramo da bi naslov koji bi joj s obzirom na obrađenu tematiku bolje odgovarao glasio *Propast renesansne jezične kulture*, premda bi i taj naslov bio prebombastičan i pretjeran za problematiku koja se u monografiji obrađuje. Monografija, naime, nosi poprilično zloguk naslov s obzirom na ono što je uspjela prikazati pa čitatelj nerijetko ima dojam da van der Horst pojedine karakteristike nove jezične kulture potencira koliko i detektira. Također, autor je u monografiju odlučio uvrstiti selektivnu povijest engleskog, njemačkog, francuskog, talijanskog i nizozemskog standardnog jezika, no ni na jednom primjeru nije ponudio uvjerljive argumente koji bi potvrdili njegovu hipotezu o »urušavanju ograda« oko standardnih jezika i potpunju »dezintegraciju« standardnih jezika. Međutim, nakon što pročita knjigu, svaki se čitatelj sigurno upita u kojem je stadiju njegov standardni jezik i je li njegova propast na pomolu. U svakom slučaju, van der Horstova obaviještenost i erudicija, lakoća snalaženja u povijesti različitih jezika i kultura, njihovo povezivanje i pristupačno prezentiranje oduševljava pa će njegova monografija poslužiti kao pitko štivo i laicima, a ne samo jezičnim stručnjacima. No za to neće biti zaslužan samo van der Horst, nego i Radovan Lučić koji je na sebe preuzeo zadatak da prevede to važno djelo, što je i učinio gotovo besprijeorno. Sada nam nakon svega samo ostaje čekati i gledati hoće li u doglednoj budućnosti doći do onoga što je autor nazvao propašću standardnoga jezika

ili će sve možda krenuti nekim sasvim novim jezičnim i kulturnim tijekom.

Krunoslav Puškar

krunoslavpuskar2@gmail.com

SLOVENISTIKA 10. Zbornik predavanja. Ur. Mária Bajzek Lukácsné. Budimpešta: ELTE BTK, Szilv Filológiai Tanszék. 230 str.

Oddelek za slavistično filologiju Inštituta za slavistiku in baltistiku Filozofske fakultete Univerze ELTE v Budimpešti je ob 10. obletnici slovenistike organiziral mednarodno konferenco, ki se je odvijala 26. oktobra 2016. Slovesni otvoritvi so sledila tri plenarna predavanja (Marko Jesenšek: *Internacionalizacija in vloga slovenskega jezika v univerzitetnem izobraževanju*; István Lukács: *Prešernova in Petőfijeva »Železna cesta«*; Miran Hladnik: *Novo od Prešerna*) in referati v dopoldanski ter popoldanski sekciji. Leta 2017 pa je pod uredništvom Marije Bajzek Lukač izšel tudi vsebinsko bogat zbornik predavanj s pomenljivim naslovom *Slovenistika 10*. V njem je ob uredničinem uvodu zbranih devetnajst prispevkov vabljivih predavateljev in predavateljic s treh filozofskih fakultet (Univerze Loránda Eötvösa, Univerze v Mariboru, Univerze v Ljubljani) ter Inštituta za slovenski jezik ZRC SAZU, tematsko vezanih na področje jezika (fonetika, frazeologija, leksikografija, dialektologija, pragmatika, jezikovna politika, jezikovna zgodovina ...), književnosti oz. literarne vede in literarne zgodovine (npr. žanri, prešernoslovje, raziskovanje

slovensko-madžarskih literarnih stikov, medkulturnih prepletanj) ter poučevanja (študijski programi, slovenistika na tujih univerzah, mednarodno sodelovanje ...).

Urednica MARIJA BAJZEK LUKAČ je v uvodu podala kratek historiat budimpeške slavistike od njene ustanovitve sredi 19. stoletja (leta 1849) do ustanovitve lektorata za slovenski jezik in prizadevanj, ki so vodila v uspešno akreditacijo študijskega programa slovenistike ter vpisa prve generacije v študijskem letu 2006/2007. Urednica uvodni del zaključuje s spodbudnimi ugotovitvami glede zaposljivosti diplomatov in diplomantk slovenistike ter možnostmi nadaljnjih raziskav.

MARKO JESENŠEK se v članku *Internacionalizacija in vloga slovenskega jezika v univerzitetnem izobraževanju* osredinja na aktualno razpravo o slovenskem jeziku na slovenskih univerzah in poskus spreminjanja 8. člena *Zakona o visokem šolstvu*. Izpostavlja zakonodajo, po kateri internacionalizacije ni mogoče enačiti z anglizacijo, in Strategijo internacionalizacije slovenskega visokega šolstva 2016–2020, v kateri, kot ugotavlja, ni jasnega razlikovanja med učenjem tujega jezika in poučevanjem v tujem jeziku.

ISTVÁN LUKÁCS v prispevku *Prešernova in Petőfijeva »Železna cesta«, Pot do ljubezni in svobode* primerja in na različnih ravneh analizira dve pesmi reprezentativnih predstavnikov slovenske oz. madžarske romantike (Od železne ceste in Vasúton 'Na vlaku'). Raziskuje, kako se v obeh pesmih, ki ju v osnovi družijo nekatere podobnosti (npr. tematizacija vlaka, metrična shema, dialoškost), kaže povezanost in prepletenost med idejama svobode in ljubezni.

MIRAN HLADNIK nas v prispevku *Novo od Prešerna* seznanja z ozadjem

novoodkritih variant Prešernovih rokopisov, ki sta zdaj že dostopna v digitalizirani obliki. Gre za dobro ohranjen rokopis elegije Slovo od mladosti in rokopis romance Dohtar, ki ju je do leta 2016 imel v lasti ameriški Slovenec Evgen Favetti; po tem, ko je bil odpravljen dvom o avtentičnosti obeh rokopisov in ko je bilo ugotovljeno, da gre za doslej neevidentirani varianti pesmi, sta bila rokopisa darovana slovenskemu muzeju v Clevelandu.

VLADO NARTNIK v članku *Od nedoločne do določne oblike slovenskih pridevnikov* izhaja iz delitve pridevnikov v tri skupine: (a) pridevniki s pripono *-ov* ali *-in*, ki imajo v m. sp. ed. samo nedoločno obliko, (b) pridevniki, ki imajo v m. sp. ed. nedoločno in določno obliko, in (c) pridevniki s pripono *-ji* ali *-ski*, ki imajo v m. sp. ed. le določno obliko. Avtor rabo pridevnikov analizira na podlagi primerjave slovenščine z madžarščino in pri tem izpostavlja številne zanimivosti.

MIRAN ŠTUHEC predstavlja liriko slovenskega pesnika in esejista Uroša Zupana (*Lirika Uroša Zupana do l. 2000*) in se pri tem osredinja na motive, tematiko ter slogovno-jezikovne postopke. Ugotavlja, da se je avtor na različnih nivojih odmikal od slovenske pesniške tradicije in ustaljenih ustvarjalnih vzorcev, da je izkazoval inovativnost in samosvojest, npr. na ravni pesniškega jezika, vse to pa se je odražalo tudi v večji pozornosti, ki je bilo deležno avtorjevo delo.

MOJCA SMOLEJ v prispevku *Pseudohipotaktične konstrukcije, Primer členkovnih stavkov* k analizi izbranih stavkov pristopa s konstrukcijsko metodo, za katero je značilno, da obenem zajema pomen in obliko oz. strukturo. Ob upoštevanju navedenega izhodišča ugotavlja, da členkovni stavki kot celote

opravljajo modifikacijsko vlogo in so na skladiščno-pomenski ravni posledično sorodni členkom kot besedni vrsti oz. modalni skupini členkov.

SILVIJA BOROVIK v prispevku *Tematika večkulturnosti, medkulturnosti in identitete v izbranih esejih Aleša Debeljaka* predstavlja leta 2016 preminulega predavatelja in slovenskega literarnega ustvarjalca, ki se v svojih delih razkrija kot velik poznavalec literature in kritični premišljevalec o perečih vprašanjih sodobnega sveta, med drugim tudi o večkulturnosti, medkulturnosti ter človekovi identiteti v nekdanjem jugoslovanskem in sodobnem evropskem prostoru.

MIHAELA KOLETNIK v prispevku *Frazemi s sestavinama pes in maček v gornjeseniškem govoru* raziskuje in analizira frazeme z izbranimi sestavinama v prekmurskem goričkem podnarečju. Podaja slovarsko urejen nabor zbranih frazeoloških enot in na podlagi SSKJ ter Kebrovega *Slovarja slovenskih frazemov* te enote primerja s knjižnimi. Ugotavlja tudi podobnosti in razlike oz. narečne variante za tovrstne enote v še enem krajevnem (vzhodnodolenjskem) govoru.

MOJCA NIDORFER ŠIŠKOVIČ v članku *Mednarodno sodelovanje v mreži slovenistik na tujih univerzah* natančno predstavi nacionalni program Slovenščina na tujih univerzah (STU), njegove dejavnosti in povezanost z drugimi programi Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik (SSJLK, Simpozij Obdobja, mobilnostni programi) ter razvojne možnosti mednarodnega sodelovanja slovenistik (npr. v okviru skupnega enotnega magistrskega študijskega programa Srednjeevropske študije).

TONE SMOLEJ in MLADEN PAVIČIĆ v prispevku *Josip Ogrinec in Madžarska* predstavita komediografa iz 19. stoletja,

avtorja veseloigre V Ljubljano jo dajmo (1869), ki so jo kritiki, med drugim tudi Josip Stritar in Anton Trstenjak, v času nastanka zelo pohvalili. V prispevku je predstavljeno avtorjevo življenje in delo, dragocena pa je tudi priloga – prepis in prevod zapisnikov o Ogrinčevem opravljanju tedaj zelo kompleksno zasnovanega profesorskega izpita, ki se je izvajal v Budimpešti.

NATALIJA ULČNIK v prispevku *Raba oblike človeki v slovenščini* osvetljuje rabo množinske oblike izbranega samostalnika v pisnih besedilih starejše in sodobne slovenščine ter njegovo prisotnost v normativnih priročnikih. Opozarja na kontinuirano rabo oblike *človeki* od 10. do 19. stoletja ter preverja nove možnosti in funkcije, ki jih ta oblika namesto knjižnojezikovno ustrezne nadomestne osnove *ljud-je* dobiva v sodobni slovenščini pri odraslih maternih govoricah slovenščine.

DAMJAN HUBER se v članku *Besedilna fonetika v slovenskih pravopisnih in pravorečnih priročnikih* ukvarja z obravnavo temeljnih besedilnofonetičnih vsebin, kot so premor, poudarek, intonacija, register, hitrost in barva. Četudi je v slovenskih priročnikih relativno malo tovrstnih informacij, je bilo ugotovljeno, da se zametki teh vsebin pojavljajo že v prvem slovenskem pravopisu iz leta 1899, podrobneje pa so predstavljeni šele v pravopisu iz leta 1991 oz. 2001.

MIRA KRAJNC IVIČ v prispevku *Humorja ni nikoli preveč ... ali pač* z jezikovnopragmatičnega in s semantičnega vidika razpravlja o humorju in njegovi potencialni žaljivosti. Dotika se tudi vprašanja o znanstvenem posvečanju humorju v literarni vedi oz. leposlovju ter v jeziku vsakdanjega sporazumevanja. Slednje ponazarja in analizira z odlomkom iz Ecovega romana Baudolino

in s primerom stand up komedije, ki je pojmovana v smislu prehoda med umetnostnim in neumetnostnim jezikom.

BLANKA BOŠNIAK v prispevku *Žanrske prvine v sodobni slovenski kratki prozi* na osnovi izbranih slovenskih kratkoproznih besedil, objavljenih med letoma 2006 in 2011, predstavlja teoretični okvir žanrskih prvin. Izsledki raziskave kažejo, da je pogosta spominska in fikcijska avtobiografskost, fantastika in grozljivka oz. prepletanje omenjenih prvin; za natančno določitev pa je potrebna tudi analiza konteksta, prisotnosti elementov resničnosti ali fikcijskih signalov.

ALMA VÁRKONYI v prispevku *Odnos do Boga v poeziji Jánoša Pilinszkega in Edvarda Kocbeka* sopostavlja in primerja poezijo madžarskega in slovenskega pesnika, dveh predstavnikov srednjeevropske veje eksistencialistične književnosti, za katera je značilno močno krščansko-katoliško zaledje. Preverja, kako se v njunih pesmih, ki jih povezujejo eksistencialni nemiri, tesnoba in negotovost in ki jih zaznamujejo tudi zgodovinska dogajanja dvajsetega stoletja, kaže odnos lirskega subjekta do Boga.

GERGELY BAKONYI v prispevku *Recepcija sodobne slovenske književnosti v luči prevodov* preverja stanje slovensko-madžarskih književnih stikov, zlasti v zadnjem desetletju. Avtor poudarja, da so stiki med madžarsko književnostjo in drugimi slovanskimi književnostmi močnejši od tistih s slovensko književnostjo. Izpostavlja odmevnejše prevode slovenskega leposlovja in opozarja, da je med bolje predstavljenimi in prevajanimi avtorji Drago Jančar. Zaključuje z željo in potrebo po novih kvalitetnih prevodih slovenskega leposlovja.

ELŐD DUDÁS se v prispevku *Pretekli časi v Martjanski pesmarici* ukvarja z

glagolom v najstarejši rokopisni pesmarici prekmurskega slovstva. Preverja in ponazarja rabo sestavljenih in nesestavljenih preteklih časov – ob pretekliku in predpretekliku sta namreč prisotna še imperfekt in aorist, ki ju v kasnejših prekmurskih delih ne najdemo več. Avtor raziskuje tudi motivacijo za rabo v pesmarici prisotnih časov in pri tem nakazuje možne vplive knjižne kajkavščine.

GYÖRGY RÁGYANSZKI v prispevku *János Fliszár in njegov slovensko-madžarski slovar* predstavlja zanimivo slovaropisno delo iz obdobja med obema vojnama (1922, predelana verzija 1942; obrnjena verzija 1943). Rokopisni slovar vsebuje kar 50.000 iztočnic, med katerimi najdemo tudi številne leksikalne novotvorbe. Avtor opozarja, da je delo kljub nekaterim leksikografskim nedoslednostim še danes dragocen vir raziskovanja prekmurske leksike.

MARIJA BAJZEK LUKAČ v prispevku *Razvoj besedilnih vrst in jezika pri prekmurskih evangeličanskih pisateljih 18. stoletja* preverja, kakšen je bil razvoj knjižnega jezika in slovstva pri evangeličanih v Prekmurju. Izpostavlja pestrost besedilnih vrst, ki smo ji priča v katekizmih in prevodu Nove zaveze (npr. molitve, pesmi, predgovori, razlage). Glede na jezikovno-vsebinsko analizo obravnavanih besedil se kaže ujemanje z besedili madžarskih evangeličanov, vendar pa so opažene tudi številne izvirne rešitve.

Ob prvi okrogli obletnici budimpeške slovenistike čestitamo organizacijskemu odboru za odlično izpeljano konferenco, urednici pa za skrbno pripravljen zbornik s prispevki, ki jih med drugim odlikuje metodološka inovativnost, interdisciplinarnost in navajanje strokovnih novosti, ki so zanimive tudi za širšo javnost. Budimpeški slovenistiki, ki je

danes že prepoznavna po prodornih diplomantih, magistrantih in doktorantih, obenem želimo uspešen razvoj tudi v prihodnje.

Natalija Ulčnik

natalija.ulcnik@um.si

STOJAN BRAČIČ, MATEJA PETROVČIČ (HG.): PARTIKELN ÜBERALL. DEUTSCH – SLOWENISCH – CHINESISCH. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2017, 134 str.

O členkih kot jezikovnem pojavu in besedni vrsti se v jezikoslovju dolgo ni temeljito razpravljalo,¹ v zadnjem času pa je to vseprisotno, vendar tudi mnogoznačno, spremenljivo, večfunkcijsko in zato tudi težje opisljivo besedje deležno večje pozornosti. Raziskave se nanašajo na slovnične, pomensko-pragmatične, slogovne, besediloslovne, jezikovno-didaktične, kontrastivne in translato-loške vidike členkov v različnih jezikih. Prav v germanističnem jezikoslovju so členki pogost raziskovalni predmet in od tod najbrž odločitev ljubljanske germanistike za izdajo publikacije, ki je v nadaljevanju na kratko predstavljena. Monografija je izšla kot 13. zvezek v zbirki *Slovenske germanistične študije*, ki jo od 2007 izdaja Oddelek za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko na Filozofski fakulteti Univerze

v Ljubljani. Vsebuje sedem razprav o členkih v nemščini, slovenščini in kitajščini.

Raziskovalci členkov, tj. izrazov kot so nem. *aber, auch, bloß, doch, eben, einfach, etwa, schon, vielleicht, wohl* ali slovenskih besed, kot so *toda, samo, pač, prav, enostavno, morda, že, mogoče, pač*, so dokaj enotnega mnenja o njihovi slovnični podobi. Členki so nepregibni, praviloma nenaglašeni deli stavka, ki samostojno ne opravljajo vloge stavčnega člena, zato se po njih ne moremo vprašati, ne da se jih npr. nadomestiti z zaimki, lahko pa s samostojnimi stavki. A. Žele (2014), avtorica slovarja slovenskih členkov, govori o »besedilni besedni vrsti«, ki sporočilno in/ali razpoložensko dopolnjuje ali poudarja posamezne besede ali cele povedi.² Številnim členkom pripisujemo lastnost, da izražajo govorčev odnos (oceno, sodbo, mnenje) do govorjenega oziroma do poslušalca in da izreke, v katerih se pojavljajo, na poseben način modificirajo in umeščajo v vsakokratne sporočanje kontekste in položaje, zato jih lahko imamo za t. i. metapragmatična navodila (nem. *metapragmatische Instruktionen*). Gre za kontekstualno občutljive izraze (nem. *kontextsensitiv*), saj šele vsakokratni kontekst praviloma določa njihov pomen. Razvidno je torej, da gre za pomensko in pragmatično izjemno raznoliko in večfunkcijsko besedje, ki zahteva kompleksne raziskovalne pristope in jezikovne opise. Razprave v publikaciji, o kateri govorimo, se posvečajo rabi, pomenu in pragmatiki členkov in pri tem v ozir jemljejo slovnične (predvsem skladijske) posebnosti vsakokratnega opazovanega

¹ Kratek zgodovinski pregled slovenističnega pojmovanja besedne vrste članek najdemo v magistrskem delu V. Perko z naslovom *Poskus konstrukcijske analize členkov* (2016).

² Žele, A. (2014), *Slovar slovenskih členkov*. Ljubljana.